

ХАМЛЕТ - САМОТЕН И ТРАГИЧЕН В БОРБАТА СЪС ЗЛОТО

Да бъдеш или не - туй е въпросът.

Дали е по-достойно за душата

да понесеш камшиците, стрелите

на бясната съдба, или да се

опълчиш сам срещу море от мъки

и да им туриш край?

Така започва прочутият Хамлетов монолог в едноименната Шекспирова трагедия и той е най-дискутираният от литературните критици художествен текст в западноевропейската литература. В него Шекспир поставя най-същностните, глобални проблеми, свързани с морала в човешкия живот. Реторичните въпроси на Хамлет са не само негово лично търсене на истинската философска същност на живота, но и неразрешени от човечеството нравствени проблеми, опиращи винаги до едно: вечната борба между доброто и злото. Тази борба е и основният идеен замисъл, който Шекспир закодира в образа на датския принц. Хамлет е трагичен в борбата срещу злото, защото е самотен. А неговата самотност е резултат от сложната му духовна нагласа, от задълбочения му философски начин на световъзприемане, от прозренията му за ужасяващата морална деградация сред човечеството в глобален аспект.

Макар и твърда, добродетелта

пак бива прелъстена от греха;

и в сладострастие, когато пламне

дори блестящият ангел - той отвръща

се от божественото свое ложе

и цял жадува низост.

(Действие I, V сцена)

Още в началото на трагедията Хамлет изпъква като чувствителна натура, като личност с големи интелектуални заложби. Той идва от Витенберг, където сред света на книгите е почерпил знания, които задълбочават впоследствие неговата трагедия. Когато научава истината за смъртта на баща си, героят получава първия житейски удар и той е жесток не само поради личната загуба, но и защото, срещайки се с истината за бащината смърт, Хамлет се среща с горчивата истина за злото по света. Рухва идеализмът на датския принц, той вече не може да бъде мечтател, оптимист. Душата му е обсебена от съмнения, недоверие и мъка. Те го правят още по-самотен, още по-трагичен. Тъжната истина, че не всичко е такова, каквото изглежда, че доброто е илюзорно понятие, а злото - жестока, натрапчива реалност, променя коренно поведението на Хамлет.

Ето как самият той обяснява драматичната промяна в своя мироглед:

"От известно време - без да зная как - съм загубил всичката си веселост... И наистина, тъй лошо е моето разположение, че тази хубава сграда - земята - ми се вижда като

безплодна канара, този великолепен балдахин въздухът, видите ли, този дивно надвиснал небосвод, този царствен покрив, изпъстрен със златен огън - уви, всичко това, струва ми се, не е друго, освен едно скверно отровно сборище от изпарения! Колко дивно създание е човекът! Колко благороден с разума си! Как безграничен по способност!... Идеал на всичко живо! Не за мене обаче...! Човекът не ме радва... не, не!"

(II действие, II сцена)

Това обяснение пред приятелите си предатели - Гилденщерн и Розенкранц, Хамлет отправя като саркастичен упрек за своята самоличност, за убитите надежди и вяра в доброто.

Предаден от майка, приятели, любима, Хамлет е терзан толкова от жажда за лично отмъщение, колкото от мисълта, че злото е навсякъде около нас, но той, макар и да го вижда, не може сам да се пребори с него. Хамлет носи тежестта на всемирната скръб от потъпканото добро, но усеща, че борбата срещу злото е непосилна задача за сам човек, колкото и благороден и смел борец да е той. "Дания е една тъмница" - казва принцът и се съгласява с мнението на Розенкранц, че "тогава и светът е тъмница". Страданията на Хамлет са колкото лична скръб по погубено щастие, скръб от низостта на близките му, толкова и скръб на човек, който възприема себе си като гражданин на света, но вижда, че в този свят злото е повече от доброто. Хамлет е мислител, философ, носител на всичко благородно в човешкия характер, но неговата умозрителност го довежда до извода, че злото трудно се побеждава, а доброто е много уязвимо и се унищожава дори от най-малката подлост. Така че причините за Хамлетовата самотност и трагичност в борбата със злото са колкото обективни, толкова и субективни. Двойствеността в характера на Хамлет е например един от субективните фактори за неговата трагедия. В трето действие той изповядва пред Хорацио колко много му тежи собствената му раздвоеност между песимистичния му рационализъм и богатата му емоционалност.

Да, честит е у когото разум и сърце

са тъй съединени, че не служат за игра

на щастието...

Разкривайки подробно престъплението на майката и Клавдий пред своя герой, Шекспир го изправя пред поредица сложни проблеми, разрешението на които трябва да даде самият Хамлет.

И оттук вече започва трагедията на принца. Той е смел, умен, но нерешителен. Знае, че е призван да отмъсти за баща си, да се бори против лъжата, подлостта, лицемерието, но грандиозността на тази задача, голямото му възмущение и презрение придават на действията му колебливост, мудност, нерешителност. Хамлет се вълнува непрекъснато, въпреки наложената маска на лудостта. Той мисли винаги за това как е възможно злото така свободно да тържествува, без някой да помрачава неговото победно шествие. Трагичен е конфликтът между неговите очаквания за обществото и обществените очаквания за него. Хамлет търси свят на морални устои, а обществото се надява датският принц да е отмъстителен, двуличен, да отвърне на низостите с низост. Трагедията на Хамлет е, че ясно осъзнава колко тънка е границата между отмъщението като справедливо възмездие и личното му въвлечане в света на интригите, властолюбието.

Хамлет умира, защото не може да излезе от сложния житейски лабиринт, в който са погребани младостта, дружбата, любовта, правдата и великодушието. Предсмъртните му думи към Хорацио отразяват собственото му самосъзнание за самотно и трагично изживян живот. Той си отива от "този мрачен свят", но моли единствения си приятел да разкаже за неговите душевни терзания, да разкрие дълбоко таената трагедия на една душа, останала неразбрана и неоценена приживе. "Останалото е мълчание" - са последните Хамлетови слова. Те са един отворен край на Шекспировата трагедия, защото финалното мълчание на датския принц призовава всеки читател към размисъл и към търсене на собствен път в борбата срещу злото.